

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 671/2023-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Andrejom Garom, Štefánikova 14, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Prievidza č. k. 5C/43/2022-121 z 23. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. augusta 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením okresného súdu č. k. 5C/43/2022-121 z 23. júna 2023, ktoré navrhuje zrušiť a priznať mu trovy vzniknuté v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol neúspešným žalobcom v spore o zaplatenie sumy 105,73 eur s príslušenstvom. Po tom, čo rozsudok vo veci samej o zamietnutí jeho žaloby nadobudol právoplatnosť, rozhodoval okresný súd o výške právoplatne priznaného nároku žalovanej na náhradu trov konania. Uznesením z 26. apríla 2023 zaviazal sťažovateľa k povinnosti nahradiť úspešnej žalovanej trovy právneho zastúpenia vo výške 458,32 eur (pozostávajúce z troch úkonov právnej služby vrátane účasti na jednom pojednávaní, cestovných výdavkov a náhrady za stratu času).

3. Proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka sťažovateľ podal sťažnosť, v ktorej namietal jeho vecnú nesprávnosť, pretože žalovanej bola priznaná náhrada cestovných výdavkov zo sídla advokátskej kancelárie z Bratislavy, a to napriek tomu, že každý úkon žalovanej bol realizovaný v pobočke právneho zástupcu žalovanej, nachádzajúcej sa v Žiari nad Hronom.

4. Okresný súd napadnutým uznesením zamietol sťažnosť sťažovateľa a žalovanej priznal náhradu trov sťažnostného konania vo výške 24,98 eur. Poukázal pritom na uznesenie Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 11S/59/2017 zo 14. augusta 2019, v zmysle ktorého § 17 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) upravujúci náhradu za stratu času jednoznačne používa slovné spojenie „sídlo advokáta“; pri jeho aplikácii je teda potrebné vychádzať z miesta sídla advokáta, a nie z miesta pracoviska advokáta. Nadväzne uviedol vlastný právny záver, keď skonštatoval, že sídlo advokátskej kancelárie právneho zástupcu žalovanej je v Bratislave, a teda nebol dôvod zisťovať, odkiaľ právny zástupca cestoval na pojednávanie. Sťažovateľ nepreukázal, že právny zástupca žalovanej cestoval z pracoviska advokátskej kancelárie. Zisťovanie, z akého konkrétneho miesta príslušný advokát v daný deň cestuje, či v predošlý deň vykonával advokáciu v mieste svojho sídla alebo inde, či nebol náhodne ubytovaný v mieste geograficky bližšom ku konajúcemu súdu, a skúmanie iných podobných otázok presahuje podľa názoru okresného súdu účely rozhodovania o výške trov konania.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti tvrdí, že napadnutým rozhodnutím boli porušené jeho majetkové práva, pretože okresný súd nesprávne a bez náležitého odôvodnenia priznal žalovanej náhradu trov konania spočívajúcu v cestovných výdavkoch z miesta Bratislava, a nie z miesta Žiar nad Hronom, ktoré má preukazne výlučný vzťah ku konaniu, pretože každý úkon žalovanej bol realizovaný na pracovisku právneho zástupcu žalovanej v Žiari nad Hronom. Ide tak o trovy, ktoré reálne nevznikli. V takomto postupe sťažovateľ identifikuje snahu neúčelne navyšovať cestovné náhrady, čo je v rozpore so zákonom, dobrými mravmi, aj so zásadou hospodárnosti a účelnosti konania. Podľa jeho názoru je súd povinný vždy skúmať účelnosť vynaložených trov a argumentácia okresného súdu v danom prípade výrazne vybočuje z medzí práva. Nie je mu známe, ako má preukázať, že právny zástupca žalovanej skutočne cestoval zo Žiaru nad Hronom, a nie z Bratislavy. Je to práve žalovaná, ktorá má uniesť dôkazné bremeno a preukázať skutočný a účelný vznik trov. Presun ťarchy dokazovania skutočných cestovných výdavkov je tak v príkrom rozpore s právnou úpravou a logikou samotnou.

6. Na podporu svojich tvrdení sťažovateľ poukázal na množstvo rozhodnutí, ktoré sa pri otázke účelnosti náhrady cestovných výdavkov zaoberali pojmom „sídlo“ a „pracovisko“ a ktoré okresný súd napriek zásade *iura novit curia* vo svojej činnosti nijako nezohľadnil (uznesenie Okresného súdu Žilina sp. zn. 18 CbZm/14/2017 z 19. januára 2022, uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 189/2022 z 27. apríla 2022, uznesenie Okresného súdu Rožňava sp. zn. 6 C/317/2015 z 3. decembra 2020 a sp. zn. 10C/20/2021 z 28. júna 2021, uznesenie Okresného súdu Ružomberok sp. zn. 2C/131/2014 z 8. januára 2015).

7. Okresný súd umožnil žalovanej vyjadriť sa k jeho sťažnosti, pričom žalovaná vo vyjadrení poukázala na uznesenie krajského súdu, ktoré si okresný súd osvojil. Podľa názoru sťažovateľa ho však nemožno aplikovať na posudzovaný skutkový stav z dôvodu, že advokát v tomto inom konaní mohol zabezpečiť účasť advokátskeho koncipienta na pojednávaní iba zo sídla advokáta, keďže sa tam v tom čase advokátsky koncipient nachádzal a pracoval pod dohľadom školiteľa. V tomto inom konaní došlo k jednoznačnému zdôvodneniu účelnosti trov konania, zatiaľ čo vo veci sťažovateľa k žiadnemu opodstatnenému uplatňovaniu vynaložených cestovných nákladov nedošlo.

8. Napadnutým uznesením došlo podľa názoru sťažovateľa aj k porušeniu jeho práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Dôvodí tým, že jeho odôvodnenie obsahuje tvrdenia žalovanej z jej vyjadrenia, s ktorým sa sťažovateľ nemal možnosť pred vydaním napadnutého uznesenia oboznámiť a poukázať na zjavnú rozporuplnosť aplikovania jej tvrdení na predmetnú právnu vec. Došlo tak k porušeniu princípu kontradiktórnosti konania ako súčasť práva na spravodlivý proces. V dôsledku toho, že sťažovateľ nemal možnosť poukázať na nesprávne tvrdenia vo vyjadrení žalovanej k sťažnosti, došlo zo strany okresného súdu i k porušeniu princípu rovnosti zbraní v zmysle čl. 47 ods. 3 ústavy.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľa o porušení jeho práv pri rozhodovaní o výške právoplatne priznaného nároku na náhradu trov konania, a to jednak z dôvodu priznania náhrady trov konania žalovanej za cestovné a náhradu za stratu času, ako aj z dôvodu porušenia princípu kontradiktórnosti konania.

10. Sťažnostné námietky smerujú proti rozhodnutiu všeobecného súdu o výške trov konania. V nadväznosti na to považuje ústavný súd za žiaduce poukázať v prvom rade na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane pripomína nielen svoje postavenie nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy), ale aj to, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnej súčasť súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

11. Ak ústavný súd v minulosti rozhodol o porušení práv sťažovateľov rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania, bolo to napríklad v prípadoch nerešpektovania príslušných ustanovení zákona, resp. vyhlášky (II. ÚS 82/09, I. ÚS 119/2012, II. ÚS 536/2018) a tiež v prípade nedostatočného odôvodnenia právnych záverov všeobecného súdu (I. ÚS 423/2010, IV. ÚS 513/2018).

12. O žiaden z týchto prípadov v danej veci nejde. K tomuto záveru dospel ústavný súd po tom, čo sa oboznámil s dôvodmi napadnutého uznesenia. Argumentácia sťažovateľa týkajúca sa priznania hotových výdavkov a náhrady za stratu času má iste svoju relevanciu, čo sa týka posudzovania účelnosti trov konania, na jej základe však ústavný súd nemohol konštatovať zjavný exces okresného súdu pri rozhodovaní o náhrade trov právneho zastúpenia a právneho názoru, ktorý je v napadnutom uznesení vyjadrený. V tejto súvislosti ústavný súd zdôrazňuje, že jeho úlohou nie je a ani nemôže byť rozhodovanie o účelnosti trov konania, resp. prepočítavanie trov v „tretom stupni konania“ [obdobne I. ÚS 475/2020 (ZNaU 81/2020)]. Ústavnému súdu v žiadnom prípade neprináleží rozhodovať, za ktoré úkony právnej služby má alebo nemá byť strane sporu odmena priznaná, ale len posúdiť, či sťažovateľ dostal od okresného súdu náležitú odpoveď na všetky ním uplatnené relevantné námietky.

13. V tomto smere okresný súd zrozumiteľným spôsobom poukázal na dotknuté ustanovenia vyhlášky, o ktoré oprel svoj názor a primerane rozumným a v okolnostiach veci postačujúcim spôsobom reflektoval na tvrdenia, ktoré sťažovateľ uviedol v rámci sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka. Je nutné dodať, že argumenty sťažovateľa iba spochybňujú, avšak bezpečne nepreukazujú, že advokát žalovanej (resp. jeho advokátska koncipientka) cestoval na pojednávanie z jedného z niekoľkých pracovísk, ktoré má registrované, a to konkrétne zo Žiaru nad Hronom. Miesto vypracovania písomných podaní je pri posudzovaní a priznávaní náhrady trov konania za cestovné a za stratu času irelevantné. Podstatný je úkon právnej služby, s ktorým sa tieto výdavky spájajú. V posudzovanom prípade sa tieto výdavky spájali s preukázanou účasťou právneho zástupcu žalovanej na pojednávaní, a iba vo vzťahu k tomuto úkonu právnej služby sa možno zaoberať okolnosťami podstatnými pre priznanie takých zložiek trov konania, ako je náhrada hotových výdavkov a náhrada za stratu času.

14. Pre úplnosť ústavný súd uvádza, že v tejto súvislosti už vo viacerých prípadoch zdôraznil potrebu priznania náhrady cestovného a straty času, pričom dôvodom ich nepriznania, resp. vyhodnotenia ako neúčelných trov nemôže byť vzdialenosť sídla advokáta od sídla súdu (I. ÚS 41/2021, III. ÚS 255/2023). Nie je vylúčené, že taký advokát vykonáva advokáciu súčasne na viacerých pracoviskách, a v takom prípade je rozhodne účelnejšie a hospodárnejšie, ak sa úkony právnej služby realizujú z takého miesta, ktoré je čo najbližšie k sídlu konajúceho súdu. Záver okresného súdu opierajúci sa o doslovný text vyhlášky, ktorá explicitne spomína sídlo advokáta, je síce prísne formálny, no celkom zjavne nie je svojvoľný, resp. rozporný s právnou úpravou, ktorá bola relevantná v danej veci, a teda ako taký obstojí z pohľadu jeho ústavnej udržateľnosti.

15. Rozdielne právne názory všeobecných súdov, na ktoré poukázali sťažovateľ a rozchádzajúca sa judikatúra v rámci všeobecného súdnictva, sú prirodzené a samy osebe nepredstavujú porušenie základného práva na súdnu ochranu. Všeobecné súdnictvo má svoj mechanizmus na zosúladzovanie rozdielnej judikatúry, pričom v tomto smere je relevantné, že ústavný súd *in abstracto* nezosúladzuje rozdielnu judikatúru všeobecných súdov, ale posudzuje ústavnú súladnosť aplikovaného právneho názoru. Námietka sťažovateľa spochybňujúca účelnosť vynaložených cestovných nákladov však z hľadiska ústavnoprávneho rozmeru nemôže dosahovať intenzitu odôvodňujúcu zásah ústavného súdu.

16. Druhú výhradu sťažovateľ nasmeroval proti čistote procesného postupu okresného súdu, keď namietal, že mu okresný súd nedoručil stanovisko žalovanej k jeho sťažnosti. K tomu je

potrebné najskôr uviesť, že Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“) určuje pre vzájomné doručovanie a vytváranie možnosti vyjadrenia osobitné pravidlá, v ktorých sa realizujú ústavné princípy súdneho konania tak, ako vyplývajú zo sťažovateľom namietaných ustanovení ústavy a dohovoru, a z ktorých možno vyvodit' aj princíp rovnosti zbraní a kontradiktórnosti konania. Z konštrukcií podústavného práva je však zrejmé, že tieto princípy nemožno redukovať na záver, že každé podanie, o ktorom majú súdy rozhodnúť, musí byť nevyhnutne doručené protistrane a zároveň jej musí byť daný priestor na vyjadrenie. Civilný sporový poriadok pri množstve podaní mlčí v otázke o tom, či tieto podania treba doručiť protistrane a či je potrebné dať protistrane priestor na vyjadrenie sa pred rozhodnutím. Kontradiktórnosť v podobe doručovania a vyjadrovania sa k podaniam totiž nie je samostatná ústavná hodnota. Ide len o prostriedok na to, aby proces ako celok spĺňal požiadavky, ktoré naň kladie ústava a dohovor tak, aby bola vec rozhodnutá nielen spravodlivo, ale aj v primeranej lehote, a tak, aby sa obe strany mohli vyjadriť ku všetkým dôkazom, ktoré sa týkajú ich veci, ktorú nemožno stotožniť s akýmkoľvek procesným postupom súdu (III. ÚS 293/2022).

17. V tejto súvislosti ústavný súd už uviedol, že princíp kontradiktórnosti konania, ktorý je nesporne obsahom práva na spravodlivý proces, nemožno chápať formalisticky, ale je potrebné dôsledne vyhodnotiť individuálne okolnosti situácie, na základe ktorých možno dospieť k záveru, či v konkrétnom prípade bola možnosť strany sporu zaujať stanovisko k vyjadreniu protistrany naozaj reálne zmarená, a tým jeho pozícia objektívne oslabená (I. ÚS 145/2021). K tomuto materiálnemu výkladu zásady kontradiktórnosti konania sa v poslednom období priklonil i Európsky súd pre ľudské práva [(ďalej len „ESLP“); Puškárová proti Slovensku zo 7. 5. 2019, sťažnosť č. 19356/14, Nerušil proti Slovensku zo 7. 5. 2019, sťažnosť č. 37016/15, a naposledy vo veci Sarkocy proti Slovensku z 22. 9. 2020, sťažnosť č. 36446/17]. Pri posudzovaní porušenia princípu kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní, ku ktorému dochádza nedoručením vyjadrenia účastníka konania (strany sporu) protistrane, je potrebné zohľadniť obsahový význam neoboznámeného vyjadrenia (napr. rozsudok ESLP z 18. 10. 2007 vo veci Asnar proti Francúzskej republike, sťažnosť č. 12316/04; rozsudok ESLP z 3. 7. 2008 vo veci Vokoun proti Českej republike, sťažnosť č. 20728/05).

18. Ako vyplýva z obsahu spisu, sťažovateľ už vo svojej sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka namietal nesprávnosť vyčíslenia trov konania z dôvodu, že súd priznal žalovanej náhradu hotových výdavkov (cestovného) zo sídla advokátskej kancelárie z Bratislavy. Rovnako poukazoval na to, že všetky podania boli realizované na pobočke advokátskej kancelárie v Žiari nad Hronom, z čoho usudzoval, že vzťah ku konaniu má výlučne pracovisko advokátskej kancelárie, a teda niet dôvodu priznať žalovanej tieto zložky trov konania. Sťažovateľovi nič nebránilo v tom, aby svoje sťažnostné argumenty podporil už vo svojej sťažnosti poukázaním na prípadnú rozhodovaciú prax konajúcich súdov, ktorá mu už vtedy bola nepochybne známa, prípadne doložil dôkazy preukazujúce toto jeho tvrdenie. Na sťažovateľovu sťažnosť reagovala žalovaná krátkym vyjadrením, v ktorom citovala § 17 ods. 1 vyhlášky a z ktorého podľa jej názoru jednoznačne vyplýva, že pri výpočte je potrebné vychádzať z miesta sídla právneho zástupcu, pričom na podporu svojho názoru uviedla rozhodnutie krajského súdu. Týmto vyjadrením fakticky zotrvala na uplatnení všetkých zložiek trov konania, ktoré si uplatnila, pričom v sťažnostnom konaní nepredostrela žiadnu novú argumentáciu.

19. Tieto okolnosti vo svojej logickej previazanosti indikujú, že obe strany sporu mali vedomosť o výsledku sporu, o tom, že úspešnej strane sporu bol priznaný nárok na náhradu trov konania, ako aj o prebiehajúcom sťažnostnom konaní a obom sa vytvoril rovnaký priestor na zaujatie postoja k priznanej výške sporných trov konania (sťažovateľovi v sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka a žalovanej vo vyjadrení k sťažnosti). Hoci by teda s ohľadom na čl. 9 CSP bolo vhodné, aby v záujme naplnenia princípu kontradiktórnosti konania bolo sťažovateľovi doručené aj vyjadrenie žalovanej k jeho sťažnosti, takéto opomenutie nemožno podľa názoru ústavného súdu bez ďalšieho považovať za porušenie dosahujúce ústavnoprávny rozmer, ale je potrebné vyhodnotiť ho s ohľadom na všetky okolnosti konkrétneho prípadu. Napriek tomu, že okresný súd vo svojom rozhodnutí v krátkosti citoval z rozhodnutia krajského súdu, poukaz na také rozhodnutie pre podporu jeho názoru nemožno považovať za argument takého charakteru, pre ktorý by v prípade nevytvorenia príležitosti sťažovateľovi vyjadriť sa k nemu reálne došlo k oslabeniu jeho pozície. Rozhodnutie všeobecného súdu v podmienkach Slovenskej republiky totiž nemožno chápať tak, ako je v anglo-americkom právnom systéme vnímaný precedens. Jeho rozhodnutie môže (ale nemusí) predstavovať iba určité východisko pre rozhodovanie súdov v iných, skutkovo a právne rovnakých alebo obdobných prípadoch. Všeobecný súd je povinný rozhodovať na základe právnej úpravy a vychádzať z takého skutkového a právneho stavu, aký vyplýva z konkrétnej práve prejednávanej veci, tak ako to bolo aj v tomto prípade.

20. Ústavný súd tak na základe uvedeného sumarizuje, že okresným súdom aplikovaný postup pri hodnotení rozhodujúcich skutkových okolností veci nezakladá dôvod na jeho výnimočný zásah do napadnutého uznesenia v súlade s právomocami ustanovenými v čl. 127 ods. 2 ústavy. Nebolo zistené, že by posudzované uznesenie okresného súdu bolo svojvoľné alebo v zjavnom vzájomnom rozpore, v rozpore (nesúlade) s platnou právnou úpravou týkajúcou sa náhrady trov konania či nedostatočne odôvodnené. Ako už bolo uvedené, vzhľadom na predmet napadnutého uznesenia okresného súdu, ktorým bolo rozhodnuté o výške trov konania, by zásah ústavného súdu mohol odôvodňovať jedine výnimočný exces v postupe a záveroch uznesenia okresného súdu, rozporný so samotnými princípmi spravodlivého súdneho konania, aký v okolnostiach danej veci ústavným súdom zistený nebol.

21. Ústavný súd preto odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

22. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti bolo bez právneho významu rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľa obsiahnutých v petite jeho ústavnej sťažnosti, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. decembra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu